

Til
Aarhus Kommune
Rådhuset
Rådhuspladsen 2 8000 Aarhus C

21.06.2022

Høringsvar vedr. Lokalplan 1173 – nedrivning af seks boligblokke i Gellerup

Arkitektforeningen vil som svar på høringen vedr. Lokalplan 1173 anbefale, at de seks boligblokke ikke nedrives. Der må kunne findes en anden løsning end nedrivning og efterfølgende nybyggeri.

Vi mener, at der er tre gode grund til at droppe nedrivning:

- det klimavenlige valg er reovering og transformation;
- bygningsarv – Gellerupparken rummer væsentlige værdier, der bør sikres; og
- lær af de gode eksempler på reovering og transformation.

1) Det klimavenlige valg er reovering og transformation

Lokalplan 1173 er i høring, for at give mulighed for at rive yderligere seks boligblokke ned med start i 2023 (fem blokke er allerede revet ned). Det er hensigten at erstatte disse boliger med tæt, lav gårdbebyggelse i nybyggeri. Dette medfører alt i alt en større klimabelastning, hvilket der ikke redegøres for i høringsmaterialet.

I grove træk betyder det, at der vil blive udledt tre gange CO₂¹ i form af byggematerialer, montage, nedrivning, nedknusning, transport og genanvendelse i vejkasser, samt ny produktion af byggematerialer og ny montage på tomten.

¹ M Kraul, 8. august 2019, Vandkunsten: Ghettonedrivninger er op til 300 % mere klimabelastende end reoveringer. Politiken Byrum

Med henblik på boligarkitektur er det svært at se bort fra, at gode, store familieboliger bliver erstattet af mindre boliger til et andet befolkningssegment² og til en højere pris. Det forekommer uforståeligt i en tid, hvor regeringen og kommunerne ligesom resten af befolkningen skal omstille sig til et cirkulært samfund. Det vil derfor være paradoksalt at tillade nedrivning og nybyggeri i situationer som denne, hvor det kan undgås.

2) Gellerupparken rummer væsentlig bygningsarv

Gellerup er en fornem arkitektonisk repræsentant for montagebyggeriet tegnet af arkitekten Knud Blach Petersen og opført i perioden 1968 til 1972. Byggeriet repræsenterer et af de sidste byggerier fra det industrielle byggeboom efter anden verdenskrig.

Gellerupplanen perspektiverer en ny og industriel ændring af bygningskulturen i Danmark på linje med mange andre landes bygningsindustrielle udvikling. Gellerup er desværre ofte et overset bevaringsmæssigt eksempel på arkitektonisk kulturarv^{3, 4}, og viser et stærkt arkitektoniske udtryk for den masseproduktion af boliger af høj kvalitet, som kendetegnede velfærdssamfundets udbygning. Tilmed er det et af de bedste eksempler udenfor hovedstaden.

Der er sagt og ment meget om Gellerup. Gellerup har gennem tiden været i medierne i forbindelse med mange samfundsmæssige besværlige sager. I sin oprindelige form fremtræder blokkene rent og klart som en statisk konstruktion, hvor de tværgående betonvægge og betondæk strukturerer blokkene. Stabilitet opnås med en indeliggende, langsgående væg i forbindelse med trappeopgangen. Facaderne udtrykker sig enkelt og klart med smalle og brede terrasser bag hvilke store mørke snedkerpartier skaber en tilbage-liggende detaljering af facaden inspireret af le Corbusiers 'brise soleil', hvor et lys-/skygespil fremhæver facadernes kontraster.

Byggeteknikken og det æstetiske udtryk går op i en højere enhed. Arkitekturen er udtrykt gennem montagebyggeriets ide om struktur og repetition. I Gellerups tilfælde er tektonikken direkte oversat til

² Aarhus Kommune, Grandville og Vandkunsten, ?, Karen Blixen kvarteret, forslag til lokalplan <https://helhedsplangellerup.dk/media/67004/karen-blixen-kvarteret-kvartersplan.pdf>

³ SM Gudmann-Højer, RC Bach, BG Jensen, K Moseng, T Nielsen, K Olesen, I Vestergaard, 2021, *Gellerup*, Arkitektens Forlag, side 101-127

⁴ SM Gudmand-Højer, JR Bendsen, IM Eiland, MM Morgen, T Nielsen, SO Pedersen, 2019, *Arkitektonisk kulturarv i Gellerupparken & Toveshøj*, Arkitektskolen Aarhus

det æstetisk udtryk.

Blach Petersen var selv klar over, at boligerne arealmæssigt overskred rammerne for socialt boligbyggeri. Han og boligforeningen mente, at arbejderne skulle bo godt! Arkitekten refererede i forbindelse med en dispensationsansøgning vedr. boligstørrelserne til, at de givne projekteringsregler⁵ for byggeriet forhindrede ham i at ramme det foreskrevne boliggenomsnit. Nogle boliger er 129m².

3) Lær af de gode eksempler på renovering og transformation

Der findes i dag afprøvede og gode eksempler på transformation af lignende boligejendomme, som vil være en oplagt inspirationskilde og dermed et alternativ til nedrivning af de seks blokke i Gellerupparken.

Se blot på Renoverprisen, der hvert år fremhæver vellykket transformation og renovering.

”Blok 4” i selvsamme Gellerup, hvor en almen boligblok reddes ved at transformere. Projektet var netop tænkt som et pilotprojekt, der skulle løse blokkenes eksisterende problematikker omkring de lukkede og utrygge indgangspartier, overgangene ved foden af blokken, og ikke mindst skabe tæt forbindelse mellem Aarhus og Gellerupparken via etableringen af en række nye og visuelt stærke portmotiver.

”Ørstedes haver” på Frederiksberg. En bygning fra 1968 i senmodernistisk stil i beton med åbne svalegange. Løsningen var her at facaderenovere ved at lave glasinddækkede terrasser og begrønning af facaden. Projektet løste en udfordring med behovet for facaderenovering. Nu kan ejendommen stå i mange år endnu.

I 2017 blev EU’s Mies van der Rohe-pris for første gang givet til et renoveringsprojekt, nemlig boligbyggeriet DeFlat Kleiburg i Holland, der er et socialt boligbyggeri opført i 1960’erne og 1970’erne. Den 400 meter lange 11 etagers grå betonbygning var også blevet ghetto byggeri og noget skulle ske. Først var planen at rive ned, men et pres fra beboerne og finanskrisen gjorde, at der kom fokus på transformation. Man holdt fast i, at der var tale om gode og funktionelle boliger. Her blev løsningen bl.a. et målrettet arbejde

⁵ H Nissen, 1964, *Praktisk Modulprojektering 1. udg.* DTU

Arkitektforeningen
Danish Association of Architects

med at skabe liv i kvarteret ved at skabe liv i stueetager med boliger og erhverv, flytte depotrum og skabe åbne passager i bygningen.

Kort sagt. Tiden er ikke til de massive nedrivninger, hvis det eksisterende byggeri kan få nyt liv ved en renovering eller transformation.

Med venlig hilsen

Lars Autrup
Direktør i Arkitektforeningen